# *Van-e jövője az agrárgazdaságtannak mint önálló tudománynak?*

**Fertő Imre**

**Kulcsszavak: agrárgazdaságtan, tanszékek, tudományos társaságok, folyóiratok.**


## ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

**Az agrárgazdaságtannal foglalkozók mint tudományos közösség előtt komoly kihívások állnak. Az elmúlt évtizedekben a hagyományos agrárgazdaságtan művelésének külső és belső feltételei gyökeresen megváltoztak. Ezek közül talán a legjelentősebb, hogy az agrárgazdaságtan mint szakma iránti kereslet csökkenésével, illetve a kereslet szerkezetének megváltozásával a szakma „láthatósága" is visszaesett, melynek legfontosabb jelei a tanszékek számának zsugorodása, illetve a stagnáló tudományos társasági élet. Az agrárgazdaságtant művelők azonban eddig sikeresen alkalmazkodtak a változásokhoz, ami az agrárgazdaságtan horizontjának folyamatos bővülésével járt. Az agrárgazdaságtan mint önálló diszciplína életben maradásához azonban világos és előrelátó stratégia szükséges. Egyrészt folyamatosan keresni kell azokat az új témákat, amelyek legitimálhatják, hogy fennmaradjon önálló képzés a felsőoktatás minden szintjén, illetve a kapcsolódó tudományos intézményrendszer. E téren egyelőre nincsenek gondok, hiszen a régi témák mellett korunk folyamatosan biztosítja a kutatási kérdéseket, mint például a technológiai változások, egészségügy, környezet, globalizáció vagy a szegénység. De közgazdászként hitelesen el kell tudni adni ezeket a tudomány és a politika piacán. Másrészt fontos, hogy a létező agrárgazdasági tanszékek vezetői sikeresen tudják menedzselni és képviselni tudományunkat az egyetemeken belül. Ne problémás gyerekként, hanem pozitív példaként szerepeljenek az egyetemi vezetők előtt.**

**Végezetül bármilyen témájú kutatások folynak majd a jövőben, azok nem nélkülözhetik az erős közgazdasági elméleti és módszertani megalapozást, hiszen ez adja relatív előnyünket a mai napig is más diszciplínákkal szemben. Az agrárgazdaságtan mint tudományos közösség azonban csak úgy maradhat fenn, ha az utánpótlás megfelelő képzésben részesül. Ennek problémái azonban már túlmutatnak e cikk keretein.[1]**


## BEVEZETÉS

A különböző nemzetközi és külföldi agrárgazdasági társaságok elnöki beszédeiben, illetve ezen társaságok kitüntetett tagjainak előadásaiban gyakran visszatérő motívum az agrárgazdaságtan helyzetének értékelése, éppen aktuális kutatási irányzatainak feltérképezése, illetve értékelése. Az elmúlt években azonban ezek a beszédek a korábbiaktól eltérően egyre gyakrabban foglalkoznak az agrárgazdaságtan mint tudományág jövőjével. A hazai szakirodalom is visszatérően foglalkozik a probléma különböző vonatkozá-

[1] A cikk az MTA Agrárközgazdasági Bizottsága és a Budapesti Corvinus Egyetem Agrárközgazdasági és Vidékfejlesztési Tanszéke által közösen szervezett szemináriumon 2010. november 30-án elhangzott előadás írásos változata. A szerző köszönetet mond a résztvevőknek a megjegyzéseikért. Továbbá köszönöm *Csáki Csaba* megjegyzéseit, amelyet a cikk első változatához nyújtott. Természetesen a cikkben foglaltakért kizárólag a szerző felelős.

saival (például *Szabó, 2000; Fertő, 2001; Mészáros – Forgács, 2008*). Első ránézésre az agrárgazdaságtannal nincsen semmi baj, hiszen egyedüli ágazati gazdaságtanként külön kötetekkel büszkélkedhet a *North Holland* kiadó rangos kézikönyvsorozatában (*Gardner – Rausser, 2001, 2001a, 2002, 2002a; Evenson – Pingali, 2007; Pingali – Evenson, 2010*). Az agrárgazdaságtan kézikönyveinek sorozata már a 4. kötetnél, és közel 3900 oldalnál jár. Továbbá az agrár-gazdaságtani kutatások hatása nem áll meg a diszciplína határainál, a kutatási témák interdiszciplináris jellege miatt nemcsak a közgazdász szakma széles körére hat, hanem a társtudományok munkáit is befolyásolja, igaz ez a hatás kisebb, mint a fordított irányú (*Zapata, 2009*). Ez azt sejteti, hogy az agrárközgazdászoknak nincs oka szégyenkezni a közgazdaságtudomány többi területeihez viszonyítva, a címben feltett kérdésre tehát a válasz egyértelműen igen. Ha azonban az elmúlt években elhangzott elnöki beszédeket, illetve a kapcsolódó nemzetközi irodalmat áttekintjük, akkor a kirajzolódó kép korántsem egyértelműen pozitív. Bár ennek az oka, mint majd látható, nem az, hogy az agrárgazdaságtan kevésbé lenne tudományos, mint korábban.

Az írás célja, hogy áttekintse az agrárgazdaságtan jövőjéről szóló legújabb irodalmat, elsősorban az angolszász fejleményekre koncentrálva. A témaszűkítés oka, hogy az elmúlt évtizedek tapasztalatai arra utalnak, hogy a változások az agrárgazdaságtanban elsősorban az angolszász világban, ezen belül is elsősorban az Egyesült Államokban jelentkeznek először. Európában általában ezek a változások némi fáziskéséssel szoktak megérkezni. Továbbá a kontinentális Európában megfigyelhető változások ma még kevésbé tűnnek olyan markánsnak. Először bemutatjuk, hogyan változott meg, bővült ki az agrárgazdaságtan tárgya az elmúlt évtizedekben. Ezt követően bemutatjuk, milyen újabb fejlemények vannak az agrárgazdaságtan művelésének professzionális intézményeiben, egyetemeken és tudományos társaságokban. Ezt követően ismertetjük a változások lehetséges értelmezéseit. Végezetül megfogalmazunk néhány konklúziót.

## AZ AGRÁRGAZDASÁGTAN TÁRGYÁNAK VÁLTOZÁSAI

A változások bemutatása előtt röviden tekintsük át, hogyan definiálható az agrárgazdaságtan. Elsőre könnyűnek tekinthető problémára ma már nem olyan egyértelmű a válasz. Meglepő módon például a különböző közgazdasági lexikonok szócikkei nem adnak világos eligazítást ez ügyben, ha egyáltalán szerepel bennük az agrárgazdaságtan szó. Például a *New Palgrave Dictionary of Economics* vonatkozó szócikkei (*Fox, 1997; Runge, 2008*) megkerülik az agrárgazdaságtan szó definiálását. Az ezredfordulón nagyjából úgy definiálták az agrárgazdaságtant, mint alkalmazott közgazdaságtant, amely a közgazdasági elvek érvényesülését vizsgálja a mezőgazdaságban, illetve igyekszik választ találni a mezőgazdaság, tágabban értelmezve az élelmiszer-gazdaság vagy agribusiness területén felmerülő közgazdasági problémákra (*Fertő, 2001*). Nagyjából hasonló megfogalmazás szerepel a *Kanadai Agrárgazdasági Társaság* alkotmányában is, amely szerint az agrárgazdaságtan a mezőgazdaság, az agri-business, a farmmenedzsment, az élelmiszer, a környezet, a természeti erőforrások (például halászat, erdő), a fejlesztés területén megjelenő problémák, illetve a kapcsolódó területek közgazdasági elemzése. A korábbi *Amerikai Agrárgazdasági Társaság* (ma *Agrárgazdasági és Alkalmazott Közgazdasági Társaság*) a következőképpen definiálta az agrárgazdaságtant (ma már hiába is keresnénk a honlapján definíciót): „Az agrárgazdaságtan az élelmiszer-termelésre ható közgazdasági erőket tanulmányozza." Az agrárgazdaságtan specifikus vizs-

gálati területei a következők: közösség- és vidékfejlesztés; élelmiszer-biztonság és táplálkozás; nemzetközi kereskedelem; természeti erőforrások és környezet-gazdaságtan; termelés-gazdaságtan; kockázat és bizonytalanság; fogyasztói magatartás és háztartás-gazdaságtan; piac és versenyelemzés; agri-business és menedzsment. *Mittelhammer (2009)*, a társaság korábbi elnöke az agrárgazdaságtant az alkalmazott közgazdaságtan kategóriájába sorolta, amely a gyakorlati élet problémáival foglalkozik, és három összetevője van: közgazdasági elmélet, módszertanilag megalapozott elemzés, amely figyelembe veszi a történelem, az intézmények gazdasági problémákra gyakorolt hatását is. Legújabban felmerült a biogazdaságtan elnevezés, amely minden korábbihoz képest tovább bővíti a diszciplína határait. Ennek első jeleit a *Saskatchewan Egyetem* korábbi agrárgazdaságtan tanszékének új neve jelzi: *Bioerőforrás Politika, Business és Közgazdaságtan Tanszék*.

Összegezve, az agrárgazdaságtan tárgya folyamatos változáson, és ezen belül is jelentős bővülésen ment keresztül az elmúlt száz évben, vizsgálati területei ma már jócskán meghaladják a szűken vett mezőgazdasági termelés határait. A változások több irányból jönnek. Egyrészt a közgazdaságtan más területei – elméleti és empirikus módszertani – eredményeinek alkalmazása, amely az agrárgazdaságtan alkalmazott közgazdaságtan jellegét erősíti meg. A másik természetes kapcsolódás, a vidékfejlesztés egyre nagyobb jelentősége miatt, a rokon társadalomtudományok, a szociológia, politikatudomány, gazdaságföldrajz felől bővítik az agrárgazdaságtan horizontját. Végezetül a természettudományok oldaláról, amely a természeti erőforrások, a környezet, a biológia és más élettudományok oldaláról tágítja az agrárgazdaságtan vizsgálati tárgyát. Röviden, az agrárgazdaságtan egyre inkább multidiszciplináris tudománnyá nőtte ki magát.

## VÁLSÁGJELEK VAGY VÁLTOZÁSOK AZ AGRÁRGAZDASÁGTANBAN?

A következőkben pontosítjuk, mit is érthetünk az agrárgazdaságtan válságán. Nem beszél(het)ünk az uralkodó agrárgazdasági paradigma válságáról, nem mondhatjuk azt sem, hogy a kutatási kérdések a korábbiakhoz képest érdektelenné váltak a szélesebb nagyközönség számára. Inkább arról van szó, hogy az agrárgazdaságtant művelők vannak válságban, pontosabban fenyegető jelek vetülnek az agrárgazdasági szakma mint tudományos közösség jövőjére. Egy tudomány ugyanis csak akkor lehet életképes, ha művelése kellően vonzónak bizonyul újabb és újabb kutató generációk számára. A tudomány művelői általában egyetemi tanszékeken, kutatóintézetekben dolgoznak, tudományos társaságokba tömörülnek, ahol eszmét cserélnek, új ötleteket és inspirációkat kapnak további kutatásaikhoz. Az alábbiakban szemügyre vesszük az agrárgazdasági tanszékek és agrárgazdasági társaságok helyzetét.

Ha megvizsgáljuk az agrárgazdasági tanszékek számának alakulását szakmánk vezető műhelyeiben a fejlett országokban, akkor mindenütt hasonló és az agrárgazdasági szakma számára szomorú fejleményeket regisztrálhatunk. Az agrár-közgazdasági tanszékek száma az elmúlt évtizedekben csökkent az Egyesült Államokban (*Perry, 2010*), Kanadában (*Weersink, 2006*), Ausztráliában (*Godden, 2001*), az Egyesült Királyságban (*Colman, 2007*). Az Egyesült Királyságban ma már nincs önálló agrár-közgazdasági tanszék; a korábbi tanszékek a *Readingi Egyetemen*, illetve a *Newcastle-i Egyetemen* egy nagyobb szervezeti egységbe kerültek (*School of Agriculture and Policy and Development,* és *School of Agriculture, Food and Rural*

*Development*), míg az egyik legrégebbi intézményt, a *Wye College-t* két éve bezárták.

Megjegyzem, Magyarországon is mindössze két tanszék nevében van benne az agrár-közgazdaságtan szó: a *Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Karán* és a *Szent István Egyetem Állatorvostudományi Karán*. Mindkét helyen található azonban valamilyen kiegészítés az agrár-közgazdaságtan szó mellett, vidékfejlesztés az előbbiben, állategészségügyi igazgatástani az utóbbiban.

Joggal merül fel a kérdés: hová tűntek az agrár-közgazdasági tanszékek? Az agrár-közgazdasági tanszékek, úgy tűnik, három stratégiát követnek. Az egyik út, hogy az agrár-közgazdaságtan mellé felvesznek más neveket, mint a vidékfejlesztés, környezet-gazdaságtan vagy természeti erőforrások gazdaságtana. A másik megoldás, hogy csatlakoznak az adott egyetem közgazdasági tanszékéhez, illetve megváltoztatják nevüket alkalmazott közgazdaságtanra. Végezetül megmaradnak az agrártudományok területén, de egy nagyobb szervezeti egységbe kerülnek a kapcsolódó mezőgazdasági diszciplínákkal, ahogy ezt a brit példa is mutatja. A két utóbbi eljárás a magyarázat elsősorban az önálló agrár-közgazdasági tanszékek számának csökkenésére.

Az egyetemi tanszékek mellett az agrár-közgazdasági szakma fontos intézményei a különböző nemzeti és nemzetközi agrár-közgazdasági társaságok, amelyek rendszeres konferenciáikkal fórumot biztosítanak az új tudományos eredmények bemutatásának és a személyes kapcsolatoknak. Ezen a téren sem számolhatunk be biztató jelekről. Az agrár-közgazdasági társaságok tagjainak száma a 80-as évek közepe óta csökkenő, de legjobb esetben is stagnál (lásd például *Kilmer, 2004; Buccola, 2006*). Az érdeklődés fenntartása érdekében a nemzeti társaságok egymással közös konferenciákat szerveznek, lásd például a közös USA–Kanada, vagy brit–francia, brit–ír konferenciákat az elmúlt években. A különböző társaságok túlélése érdekében azok vezetői hasonló stratégiákat követnek, mint a tanszékek esetében. A nyilvánvaló megoldás a társaság nevének megváltoztatása, a korábbi agráros témák mellé újabbak felvétele. Jó példa erre az *Amerikai Agrárgazdasági Társaság* nevének *Agrárgazdasági és Alkalmazott Közgazdasági Társaságra* való megváltozása, vagy említhetjük az ausztrál társaságot, amely felvette nevében az erőforrások gazdaságtanát. Mivel ezek a társaságok általában saját folyóirattal rendelkeznek, a névváltozás a folyóiratok nevében is megjelenik. Így lett például a *Review of Agricultural Economics*-ból *Applied Economics Perspectives and Policy*; a *Southern Journal of Agricultural Economics*-ból *Journal of Agricultural and Applied Economics*; a *Western Journal of Agricultural Economics*-ból *Journal of Agricultural and Resources Economics*. Röviden úgy tűnik, az agrár-közgazdaságtan ma már nem elég vonzó hívó szó sem a tanszékek, sem a tudományos társaságok, illetve tudományos folyóiratok számára, ezért szükséges a korábbi ágazati szemlélet kiterjesztése különböző irányokba.

## A VÁLSÁGJELEK ÉS VÁLTOZÁSOK ÉRTÉKELÉSE

Hogyan értékelhetjük a fent jelzett válságjeleket és változásokat? Mivel magyarázhatjuk az agrárgazdaságtan szó kicsit stigmává válását? Ha tágabb szakmánknál, a közgazdaságtannál maradunk, akkor a választ az agrárgazdaságtan iránti kereslet és kínálat megváltozásában kereshetjük. Keresleti oldalról a tendencia egyértelmű, a mezőgazdaság arányának csökkenése a nemzetgazdaságban – mezőgazdaság nélküli világ a fejlett országokban (lásd *Timmer, 2008*) – szükségszerűen hozzájárul a mezőgazdasági végzettségű, ezen belül is az agrárközgazdászok iránti

kereslet visszaeséséhez. Továbbá a lecsökkent keresleten belül is komoly igények tapasztalhatók a szakmán belüli képzési ismeretek szerkezetének megváltozása érdekében. Miről van szó? A mezőgazdasági termelés minden korábbinál jobban integrálódik a nemzetgazdaságba, ezen belül is a modern élelmiszerláncok rendszerébe. Míg korábban a mezőgazdasági termelő (kicsi vagy nagy) átfogta az inputok piacától a fogyasztói piacokig terjedő kontinuumot, ma szerepe – tetszik, nem tetszik – döntően a kész inputokból a mezőgazdasági alapanyag vagy nyers élelmiszer előállítására korlátozódik. Másrészről a mezőgazdasági termelők differenciálódása is hat a képzés szerkezetére. Nyilván más készségek kellenek egy helyi vagy regionális piacokra termelő vállalkozónak, mint egy kommercializált nagyüzem vezetőjének, aki országos vagy nemzetközi piacokon értékesíti termékeit.

A fenti változásokhoz az oktatás kínálati oldala is alkalmazkodott. Az új kihívásokra adott válasznak több összetevőjét figyelhetjük meg. Ide sorolhatjuk a korábban említett jelenséget, az agrár-közgazdasági tanszékek nevének megváltozását. Másik fontos elem, hogy például az Egyesült Államokban a képzés eltolódott a hagyományos közgazdaságtani megalapozású agrárgazdaságtan irányából az üzleti tudást szolgáló agrobusiness képzés felé (*Heimann et al., 2002*). Világos tendencia látszik, hogy az agrár-közgazdaságtan a farmmenedzsment irányából jelentős utat tett meg az alkalmazott közgazdaságtanná válás felé (*Boland – Crespi, 2010*). Az amerikai agrár-közgazdaságtan fejlődését elemző írások egyértelműen kimutatják az agrár-közgazdaságtan tárgyának folyamatos bővülését a kezdeti szűk ágazati és üzemtani orientáltságtól az élelmiszer-termeléssel kapcsolatos legtágabban értelmezhető problémákig (*Fox, 1997; Runge, 2008*). Ennek a változásnak egyik fontos eleme, hogy néhányan úgy vélik, az agrár-közgazdaságtan klasszikus üzemtani vonulata mintha kihalóban lenne (lásd például *Malcolm, 2004*).

Hogyan értékelhetjük az agrár-közgazdasági társaságok működése körüli válságjeleket? *Buccola (2006)* írásában a menedzsmenttudományok meglátásait alkalmazza a tudományos társaságok elemzésére. Érvelésének lényege röviden a következő. A tudományos társaságok szerepe átalakulóban. Paradox módon két egymásnak látszólag ellentmondó fejleményt figyelhetünk meg. Egyrészt csökken a tudományos társaságok tagjainak a száma. Másrészt ugyanakkor növekszik a tudományos társaságok száma. Ezek a változások jól jelzik a közgazdaságtan fejlődésének ellentétes irányait. Egyik oldalról növekvő igény van a közgazdaságtan tárgyának, problémaköreinek kitágítására, mint például az intézményi és kulturális tényezők hatásának vizsgálatára a gazdasági teljesítményre mikro- és makroszinten. Másrészt ezzel párhuzamosan erőteljes specializáció figyelhető meg, a gazdasági élet újabb jelenségeinek elemzésére tudományos társaságok, folyóiratok szerveződnek. Az egyes témák specialistái jobban érzik magukat saját tudományos köreikben, hiszen ezektől remélhetnek újabb ötleteket, inspirációkat további kutatásaikhoz. Ugyanakkor a tudományos társaságok és a kapcsolódó szolgáltatásaik iránti kereslet inkább statikus. Fontos elem, hogy a tudományos érintkezés és a tudományos ismeretekhez való hozzájutás költségei az információs technológia fejlődésével erőteljesen csökkentek. Az internet korában a külföldi kollégákkal való kapcsolattartás költségei elenyészők, a különböző könyvtári adatbázisok segítségével a kutatók naprakészek lehetnek a saját kutatási területük legújabb fejleményeiről. A folyóirat publikációk megjelenése előtt általában a cikkek döntő többsége elérhető az interneten konferencia-előadás vagy műhelytanulmány formájában. A volt szocialista országok kutatói-

nak a nemzetközi konferenciák látogatása már kevésbé jelent turisztikai látványosságot a húsz vagy harminc évvel ezelőtti helyzethez viszonyítva, hiszen a konferenciák helyszínét magánturistaként is felkereshetik. Mindezek persze nem válthatják ki teljesen a személyes találkozásokat, amelyek sok esetben fontosnak bizonyulhatnak nemzetközi együttműködések megalapozásában, közös kutatási munkák megindításában. Összegezve, a tudományos társaságoknak egyre erősödő versenyben kell biztosítaniuk túlélésüket. A hagyományos szolgáltatásokon kívül – mint például rendszeresen szervezett konferenciák, saját rangos folyóirathoz való hozzájutás az éves tagdíjért – újabb kedvezményekkel kell fenntartaniuk az irántuk való keresletet.

## FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Boland, M. (2009): Leadership Development in Agricultural Economics: Challenges for Academic Units. Journal of Agricultural and Resource Economics 34 (3) 367-382. pp. – (2) Boland, M.A. – Crespi, J.M. (2010): From farm management to agricultural and applied economics: the expansion of a professional society as seen through a census of its dissertation from 1951-2005. Applied Economic Perspectives and Policy – (3) Buccola, S. (2006): The Organization of Economics. American Journal of Agricultural Economics, 88 (5) 1123-1134. pp. – (4) Colman, D. (2007): The Rise and Decline(?) of Agricultural Economics. Előadás az IAAE és az EAAE közös szemináriumán, „Agricultural Economics and Transition, What was expected, what we observed, the lessons learned", Budapest, 2007. szeptember 7-8. – (5) Evenson, R. – Pingali, P. (szerk., 2007): Handbook of Agricultural Economics. Vol. 3. Agricultural Development: Farmers, Farm Production and Farm Markets. Amsterdam: North-Holland – (6) Fertő I. (2001): A hazai agrárközgazdaságtan helyzetéről. Gazdálkodás Vol. 45. (2) 75-82. pp. – (7) Fox, K. A. (1987): „Agricultural economics." The New Palgrave: A Dictionary of Economics. First Edition. Eds. John Eatwell, Murray Milgate and Peter Newman. Palgrave Macmillan, 1987. The New Palgrave Dictionary of Economics Online. Palgrave Macmillan. Letöltve: 23 November 2010 <http://www.dictionaryofeconomics.com/article?id=pde1987_X000042> doi:10.1057/9780230226203.1963 – (8) Gardner, B. – Rausser, G.C. (szerk., 2001): Handbook of Agricultural Economics. Vol. 1A. Agricultural Production. Amsterdam: North-Holland – (9) Gardner, B. – Rausser, G.C. (szerk., 2001a): Handbook of Agricultural Economics. Vol. 1B. Marketing, Distribution and Consumers. Amsterdam: North-Holland – (10) Gardner, B. – Rausser, G.C. (szerk., 2002): Handbook of Agricultural Economics. Vol. 1B. Agriculture and its External Linkages. Amsterdam: North-Holland – (11) Gardner, B. – Rausser, G.C. (szerk., (2002a): Handbook of Agricultural Economics. Vol. 1B. Agricultural and Food Policy. Amsterdam: North-Holland – (12) Godden, D. (2001): Elegy, ode or panegyric: Practicing agricultural economics in Australia 1975–1999. Australian Journal of Agricultural and Resource Economics, 45 (1), 5-37. pp. – (13) Heiman, A. – Miranowski, J. – Zilberman, D. – Alix, J. (2002): The Increasing Role of Agribusiness in Agricultural Economics. Journal of Agribusiness, 20(1), 1-30. pp. – (14) Malcolm, B. (2004): Where's the economics? The core discipline of farm management has gone missing! Australian Journal of Agricultural and Resource Economics, 48 (3), 395-417. pp. – (15) Mészáros S. – Forgács Cs. (2008): Új utakon az agrárközgazdasági kutatások. Gazdálkodás, 52 (4) 334-351. pp. – (16) Mittelhammer, R. (2009): Applied Economics – Whitout Apology. American Journal of Agricultural Economics, 91 (5) 1161-1174. pp. – (17) Perry, G.M. (2010): What is the Future of Agricultural Economics Departments and the Agricultural and Applied Economics Association. Applied Economic Perspectives and Policy, 32 (1) 117-134. pp. – (18) Pingali, P. – Evenson, R. (szerk., 2010): Handbook of Agricultural Economics. Vol. 4. Amsterdam: North-Holland – (19) Reed, M.R. (2010): The Status of Agricultural Economics Profession: Evidence from Graudate Education. Journal of Agricultural and Applied Economics 42 (3) 385-392. pp. – (20) Runge, C.F. (2008): Agricultural Economics. In: Steven N. Durlauf – Lawrence E. Blume (szerk.): The New Palgrave Dictionary of Economics Online. Palgrave Macmillan. Letöltve: 14 January 2010 <http://www.dictionaryofeconomics.com/article?id=pde2008_A000243> doi:10.1057/9780230226203.0021 – (21) Szabó G. (2000): Gondolatok az agrárökonómia jelenéről és jövőjéről. Gazdálkodás 44. (5) 74-80. pp. – (22) Weersink, A. (2006): Agricultural Economics in Canada: Ready to Step u por Fall Back? Canadian Journal of Agricultural Economics,54 (1) 1-9. pp. – (23) Zapata, H.O. (2009): The Intellectual Impact of Agricultural Economists. Journal of Agricultural and Applied Economics 41 (2) 293-314. pp.

# *TARTALOM*

*Kardeván Endre:* Gondolatok a magyar élelmiszerlánc kibontakozási lehetőségeiről....2

TANULMÁNY

*Popp József – Juhász Anikó:* Az élelmiszerlánc szereplői közötti kapcsolatok hazánkban ..... 8

*Kis Krisztián – Szekeresné Köteles Rita:* A helyi akciócsoportok működése egy országos felmérés tükrében .....19

*Urfi Péter – Kormosné Koch Krisztina:* Az ökológiai gazdálkodás költség-jövedelem viszonyai ..... 28

*Beke Judit – Forgács Anna – Tarján Tamás:* Európai uniós országcsoportok mezőgazdasági teljesítményének összehasonlító vizsgálata ..... 39

VITA

*Kapronczai István:* A földbirtok-politika lehetséges irányai (Az eddigi vita összefoglalása) .....52

*Tanka Endre:* Hogyan érvényesítheti az alkotmány a föld közfunkcióit? ..... 70

*Magda Sándor – Marselek Sándor:* Nemzeti kincsünk a vidék! .....76

*Horváth Gábor – Paragi Márton:* Az egykulcsos személyi jövedelemadó várható hatásai az agrárfoglalkoztatásra .....87

*Fertő Imre:* Van-e jövője az agrárgazdaságtannak mint önálló tudománynak? .....97

SZEMLE

*Széles Gyula:* Marketing a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek piacán (könyvismertetés).....104

KRÓNIKA

*Varga Gyula:* Szolgálat és szabadság – Erdei Ferenc centenáriumi emlékülése a Magyar Tudományos Akadémián.....107

*Romány Pál:* Miniszterek közös vacsorája a Vajdahunyadvárban..... 119

---

Tisztelt Olvasónk!.....52

Felhívás angol nyelvű különkiadásra!.....103

Summary .....122

Contents.....128